

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Received: 17.09.2024

Kabul / Accepted: 30.10.2024

Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.55666/folklor.1551674

**BİR CİNAYETİN ARDINDAKİ DRAM: GİRESUN EŞREF BEY
ŞARKISI**

Mehmet ÖZDEMİR*

“Gelimli gidimli dünya,
Sonu, ucu ölümlü dünya”
(Dede Korkut)

Öz

Bu makalede icra ve yaratım ortamı Giresun olan “Giresun Eşref Bey Şarkısı” ya da bilinen adıyla “Giresun Üstünde Vapur Bağrıyor” konusu, hikâyesi, yapısal ve işlevsel özellikleri bakımından incelenmektedir. Türkü, Giresun’un fındık tüccarlarından Eşref Bey adlı bir esnafın aralarında geçen tartışma neticesinde yakın arkadaşı Hakkı tarafından öldürülmesini konu edinmektedir. Ölümün ardından şekillenen hikâyeye bakılırsa Eşref Bey’in henüz yirmi dokuz yaşında gerçekleşen beklenmedik vefatı sevenlerini üzmüştür. Cenazesinde yakılan ağıtlar bir hikâyenin ve türkünün habercisidir. Sözleri ve müziği cenaze ağıtları çevresinde Giresun’un ünlü kemençe sanatçısı Piçoğlu Osman tarafından oluşturulan Giresun Eşref Bey Şarkısı türü bakımından bir ağıttır. Bilindiği üzere Giresun ve özelde Görele ilçesi kemençeli ezgilerin oldukça yaygın olduğu yörelerden biridir. Genellikle doğaçlama söylenen atma türkülerden oluşan kemençeli ezgiler, söz ve ezgi bakımından hareketli müzikler olarak görülmektedir. Bu makalede incelenen türkü konusu ve türü bakımından bir ağıttır. Ancak türkünün metronomu artırılarak bu ağıt karakterini değiştiren versiyonları da vardır. Makalede ağıtların türkiye dönüşme süreci, sözleri ve müziği Piçoğlu Osman’a ait olan Giresun Eşref Bey Şarkısı üzerinden incelenecektir. Ayrıca türkünün müzikal özellikleri de birbirinden farklı icralardan hareketle ele alınacaktır. Genellikle çevresi tarafından sevilen bir kimsenin vefatı üzerine yakılan ağıtlar kendine özgü bir ezgiye sahiptir. Belli bir olay çevresinde icra edilen ağıtların genellikle bir hikâyesi olduğu düşünülmektedir. Ağıta konu olay kişinin bir hastalık sebebiyle veya kendiliğinden vefatı olabileceği gibi, ölümün ardında toplumu derinden sarsan dramatik bir olay da olabilir. Bu bakımdan hikâyeli türkülerin önemli bir bölümü de ağıtlardan oluşmaktadır. Bu türkülerde her ne kadar ağıtı ortaya çıkaran bir yaşanmışlık olsa da müzikal yapı daha baskındır. Hikâye ise genellikle türkünün nasıl ortaya çıktığını hatırlatan ve sözlü kültür yoluyla dilden dile aktarılan bir olaydır. Bu özellikleriyle ağıt türküler, Türk halk müziğini besleyen en zengin türlerden biridir. Makalede Giresun Eşref Bey Şarkısının ortaya çıkmasına neden olan olayın yerel kaynaktan derlenen hikâyesi, ulusal basına yansımaları ve cinayet üzerine yayımlanan haber örnekleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Halk müziği, ağıt türkü, hikâyeli türkü, kemençe, Giresun, Piçoğlu Osman.

* Doç. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Artvin/Türkiye
mehmet_ozdemir@outlook.com.tr / ORCID ID 0000-0002-9046-4735

THE DRAMA BEHIND A MURDER: THE FOLK SONG OF GİRESUN EŞREF BEY

Abstract

This article examines the “Giresun Eşref Bey Folk Song” also known as “The Steamboat is Whistles Over Giresun” focusing on its context of performance and creation in Giresun, as well as its narrative, structural and functional features. The folk song narrates the story of Eşref Bey, a local trader from Giresun who was a hazelnut merchant, and his death at the hands of his close friend Hakkı as a result of a dispute between them. According to the story that unfolded after his death, Eşref Bey's unexpected passing at the age of just twenty-nine saddened his loved ones. The lamentations at his funeral are the precursors of a story and a folk song. The “Giresun Eşref Bey Folk Song”, whose lyrics and music were created by the famous fiddle artist Piçoğlu Osman from Giresun within the context of funeral laments, is an elegy in terms of its subject matter. Giresun, and specifically the Görele district, is one of the regions where fiddle melodies are quite widespread. Typically consisting of improvisational “atma türkü” (improvised folk songs), fiddle melodies are seen as lively in terms of both lyrics and tune. This folk song, as examined in this article, is an elegy in terms of its subject matter and genre. However, there are also versions of this elegy where the tempo of the song has been increased, altering its elegiac character. The article will analyze the process of laments turning into folk songs through the case of Giresun Eşref Bey Folk Song. Additionally, the musical characteristics of the folk song will be examined through various interpretations. The laments, which are usually burned after the death of a person who is loved by his or her community, have a unique melody. Lamentations performed around a specific event usually have a story. The event that is the subject of the lament may be the death of a person due to illness or spontaneous death, or it may be a dramatic event that deeply shakes the community. In this respect, some of the folk songs with stories are composed of laments. In these folk songs, although there is a lived experience that reveals the lament, the musical structure is more dominant. The story, on the other hand, is usually a reminder of how the folk song came into being and is passed on from language to language through oral culture. With these characteristics, lament songs represent one of the most enriching genres in Turkish folk music. In the article, the reflection of the event that led to the emergence of the folk song in the national press, examples of news published on the murder and the story kept alive in the memory of the local people will be examined comparatively.

Keywords: Giresun, Piçoğlu Osman, folk music, lament folk song, story folk song, fiddle.

Giriş

Türkü, Türk halk edebiyatının ve müziğinin önemli unsurlarından biridir. Türkü, geçmişten günümüze derleme, inceleme, tanım ve tasnif konularında yüzlerce çalışmaya konu olmuştur (Yakıcı, 2013). Bu bakımdan türkülerin Türk sosyal yaşantısının ayrılmaz bir parçası olduğunu söylemek mümkündür. Yerel kültürün ilmek ilmek işlendiği folklorik yaratımların arasında yer alan türküler, kimi zaman halkın eğlencesinin bir paydası kimi zaman da hüznün bir ifadesidir. Türkü, zamanı ve mekânı aşan, icra ortamından, dinleyicisinden ve onu işleyen sözcüsünden hareketle çeşitlenmeler gösterebilen dinamik bir halk verimidir. Onu ilk defa yaratan kişi ve yaratıldığı ortam ile bağına bir şekilde sürdürebileceği gibi zamanla anonimleşebilir ve bu yapının üzerine taze yorumlar gelişebilir. Folklorik yaratımların önemli bir özelliği olan anonimleşme, aslına bakılırsa halka mâl olma sürecidir. Bir icracı, anonim ve halka mâl olan bir eseri kendi bilgi, deneyim ve üslubuyla yeniden yorumlayabilir. Dolayısıyla türküler ortaya çıkan varyant ve versiyonlarla zengin bir bellek oluşturmaktadır. Türküler yoluyla insanlar iletişim kurmakta, duygu ve düşüncelerini terennüm etmektedir.

Türküler ortaya çıktığı yörelerin sözel bir hikâyesi ve anlamlı resmidir. Türkülerde yörenin mutfak kültüründen el sanatlarına, giyim kuşam ve süslenmesinden halk inanış ve uygulamalarına değin pek çok konuda zengin bir kültürel bellek yer almaktadır. Halk türkülerinde savaş, sürgün, göç, hastalık, yangın, cinayet gibi olaylara bağlı ölümler; yoksulluk, geçim sıkıntısı, gurbet, yalnızlık; zamandan ve yönetimden şikâyet; bir sevgiliye, eşe, çocuklara, anneye, babaya ve sılaya duyulan özlem; doğanın güzellikleri; kahramanlık ve askerlik gibi millî konular yer almaktadır. Dolayısıyla Türk insanı türkülerle hayata gözlerini açmakta, türkülerle uyuyup büyüme türkülerle yaşayıp türkülerle yaşama veda etmektedir. Türküler her yaşta insanın hayat serüvenine eşlik etmektedir.

Türküler muhteva yönünden incelendiğinde öne çıkan türlerden biri olan ağıtlar, tarihin en eski dönemlerinden beri Türk kültür hayatında yer almıştır. Yuğ törenlerinde kahramanların ardından söylenen sagular ve mersiyeler bu türün ilk örnekleridir (Köprülü, 1999: 98). Ağıtlar, Türk edebiyatının hemen her devrinde (anonim, tekke, âşık edebiyatı) genellikle ölüm olayına bağlı olarak şair ve musikişinaslar tarafından icra edilmiştir. Bir ölüm olayı çevresinde yaratılan ağıtlar, ezginin ve müziğin öne çıkmasından dolayı uzun yıllar boyunca bellekte kalmış ve her ne kadar ölümlerle ilişkili olsa da halk tarafından sevilen bir tür olmuştur.

Günümüzde Türk halk müziği belleğinde yer alan birçok türkünün kaynağında ağıtlar yer almaktadır. Gelin ağlatmaları bir tarafa bırakılırsa, ağıtların kaynağında çoğu zaman ölümlerle sonuçlanan bir olay veya olayın icra edildiği bir tören (cenaze, defin vd.) bulunmaktadır. Bu bakımdan İlhan Başgöz ağıtları, bir yas töreninin sözle ifade edilen parçası olarak tanımlamaktadır (2008: 76). Türk folklorik yaratımları arasında kendine özgü ezgisiyle var olan ağıtlar, hemen her dönemde canlı bir şekilde icra edilerek geçiş törenlerinin önemli bir unsuru olmuştur.

Başlangıçta genellikle küçük bir çevreyi ilgilendiren/etkileyen ferdi bir ölüm olayı, ortaya çıkan sonuçla ve yarattığı etkiyle birlikte yaratıldığı sınırların dışına çıkarak toplumsallaşmaktadır. Genellikle sevilen bir kişinin beklenmedik ölümü ya da doğal afetler ve savaşlar söz konusu durumu örneklendirmektedir. Ölüm olayının ardından söylenen ağıtlar, yakarışlar, sitemler, vefat eden kişinin geçmişine yönelik anlatılan hikâyeler önemli folklorik yaratımlardır. Cenaze ortamında çoğu zaman kadınlar tarafından yakılan ağıt, kaybedilen kişinin ardından yükselen bir çığlık, elemli bir itiraz ve sızlanma içerebileceği gibi ölçülü, kafiyeli ve sistemli bir deyiş de olabilir. Ağıtı yakan kişinin bilgi, beceri ve belleği ortaya çıkan performansın temel dinamikleridir. Ölümün insanlarda oluşturduğu hüznün, dökülen gözyaşları ve yakılan ağıtlar, vefat eden kişiye yapılan son görev olarak kabul edilir. Çünkü ölüm olayının ardından kavuşmak mümkün değildir; insanları korkutan ve üzüntüye sevk eden ise ayrılıktır (Yakıcı, 2013: 251).

Ağıt türküleri ortaya çıkaran sosyo-kültürel koşullar oldukça önemlidir. Ağıtların yakılmasında veya birileri tarafından söylenip yazılmasında cenaze ortamı oldukça önemlidir. Ölen kişiyle kurulu akrabalık ilişkisi dışında, gerçekleşen olayın ferdi veya toplumsal bir yönünün olması da ağıtların oluşum süreçlerinde etkilidir. Hiç şüphesiz ölüm arzu edilen bir durum değildir. Ancak bazı ölümler neden-sonuç ilişkilerinden dolayı ortak vicdanı etkilemekte, gösterilen tepkiler ve paylaşılan hisler ağıtların yaratımında da etkili olmaktadır. Bu açıdan bazı ölümler, cenaze ve

defin töreninden sonra halk şairleri tarafından düzenlenen, yakılan, söylenen ve yazılan ağıtlara konu olmaktadır. Bu türde ağıtlar sipariş yöntemiyle olabileceği gibi halk şairinin kendi isteğiyle de olabilir (Başgöz, 2008: 76). Bu türde ağıtların ortaya çıkışında halk şairleri ve sanatçıların cenazeye katılması gerekmez. Onlar ölümün ardından ortaya çıkan çoğu sözel, kulaktan duyma bilgileri ve kişisel deneyim anlatılarını (ölen kişinin ardından çoğu zaman iki kişinin karşılıklı konuşmasında ya da sohbet ortamlarında yer alan ‘rahmetli çok iyi adamdı, ekmekliydi, cömertti, kimseyi incitmezdi, hayırseverdi, kahramandı, vd. yaygın söylemler) kendilerine kaynak edinmektedir. Günümüzde halk müziğinin kaynakları arasında yer alan ağıtların önemli bir bölümü söz konusu şekilde yaratılmıştır.

Hece ölçüsüyle yakılan veya yazılan ağıtın nazım öğeleri incelendiğinde genellikle mâni, semai, koşma ve destan biçiminde icra edildiği görülmektedir. Dörtlük sayısı konusunda bir sınır bulunmama ile birlikte genellikle ağıt yakan kişinin yeteneği bu konuda belirleyici olmaktadır. Amatör bir kişi tarafından yakılan bir ağıtın uyak düzeni tek dörtlükte veya dörtlükler arasında farklılıklar içerebilir. Kısaca ağıt yakıcının bilgisi ve deneyimi ortaya çıkan yaratımın teknik yönünü de kuvvetlendirmektedir.

Türk halk müziği repertuarının önemli kaynakları arasında yer alan ağıtların türküye dönüşmesinde birtakım etkenler rol oynamaktadır. İsmail Görkem, cenazelerle ilişkili olan ağıtların türkülerin önemli kaynakları arasında olduğunu vurgulamaktadır. Ağıtlar söz kalitesi ve müzik bakımından ortaya koyduğu beğeniyle zamanla tören niteliklerinden sıyrılarak türküye dönüşmektedir (Görkem, 2001: 28). Ağıtların türküye dönüşmesinde ortaya çıkan söz ve ezgi yanında vefat olayı ve ardından yaşanan gelişmeler de belirleyicidir. Ağıtın ortaya çıktığı sosyal bağlamda yarattığı etkinin yanı sıra türküye dönüşme süreci, istekli bir çaba olmaksızın çoğu zaman kendiliğinden gerçekleşmektedir. Çünkü cenaze ortamında elem ve acının verdiği hüzünde kişi müzik yaratma derdinde değildir. Ağlayarak içini kasıp kavuran acıyı dışa vurmakta ve psikolojik olarak kendini korumaktadır.

Ağıtlara konu olan vefat olayı tüm boyutlarıyla küçük bir çevreyi ilgilendirebileceği gibi kolektif hafızaya da etki edebilir. Vefat olayının ardındaki neden-sonuç ilişkisi ve insanların gösterdiği tepkiler de süreçte rol oynayan önemli etkenlerdir. Ölümün bir hastalık, intihar veya cinayet sonucu gerçekleşmesi de ağıtın ortaya çıkardığı sonuçta beklenmedik etkiler doğurabilir. Her ne sebeple olursa olsun beklenmedik bir şekilde ölen kişinin ardından yakılan ağıtlar ortaya çıkardığı etkilerle ortak bellekte kendine yer edinmektedir. Dolayısıyla yerelde gerçekleşen bir olayın toplumda bir karşılık bulması sonucu ortak değerleri tetiklemesi türküye dönüşme sürecinde etkili olabilir. Bu durum yerel müzik belleğinin ulusallaşma süreciyle de ilgilidir¹. “Her ağıt müziği, kaynaklandığı yörenin yerel müziğinden çok değerli melodik unsurları ortaya çıkararak ulusal düzeye ulaştırır; tanıtır ve yaygınlaştırır” (Güven, 2013: 119). Bu bakımdan türkülerin yerelden ulusala Türk halk müziği repertuarına alınması birçok bileşen yanında sürecin teknik, sistemsal ve teknolojik boyutu olarak da değerlendirilebilir.

Türk halk müziğinin önemli kaynakları arasında olan ağıtlar, kendi icra bağlamından koparak yerelden ulusala taşınmaktadır. Belli bir olay çevresinde yaratıldıktan sonra gerçekleşen bu süreç çoğu zaman yerel halkın aşkın tepkilerinin bir yönlendirmesidir. Olayın vahameti ve toplumun gösterdiği tepkiler gerek yakılan cenaze ağıtlarını gerekse cenaze sonrası âşık ve sanatçılar tarafından söylenip yazılan ağıtları kapsamaktadır. Her ne şekilde yaratılmış olursa olsun ağıt ortaya çıkaran bağlamsal koşullar türküleştirme sürecini de yönlendirmektedir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan ve Giresun’un önemli türkülerinden olan “Giresun Eşref Bey Şarkısı” yahut “Giresun Üstünde Vapur Bağrıyor” söz konusu şartları yansıtan önemli bir örnektir. Makalede türkünün yapısal ve işlevsel özellikleri yanında, icralarda farklılaşan metinleri, hikâyesi, konusu, icra bağlamı ve tarihsel perspektifte ulusal basında yer alan haberlerden hareketle çözümlenecektir.

Bir Kemeñce Ekölü Olarak Piçoğlu Osman (Osman Gökçe)

Giresun yerel müziğinde kemeñcenin ve atma türkülerinin yeri oldukça geniştir. Yörede sahil boyunca eğlence kültüründe en önemli çalgı kemeñcedir. İç bölgelerde saz ve davul-zurna gibi çalgılar da görülmektedir. Kemeñcecilik geleneğinin güçlü temsilcilerinden biri de Piçoğlu Osman’dır. Araştırmacı yazar Seyfullah Çiçek’in verdiği bilgilere göre Piçoğlu Osman’ın asıl adı Osman Gökçe’dir. Piçoğlu Osman, 1901 (h. 1316-1317) yılında Görele’nin Daylı köyünde dünyaya

gelmiştir. Piçoğlu Osman'ın babası İsmail, annesi de Esmadır. Piçoğlu Osman'ın Bilal ve Ali adında iki ağabeyi, Hanife ve Hava adında iki ablası vardır. Bu kardeşlerin en küçüğü olan Osman, nüfus kayıtlarına göre iki evlilik yapmıştır. İlk evliliğini yaptığı Hava hanımdan, Nedime, Esm ve Fehime adlı üç kız, Ali ve İsmail adında iki erkek evladı dünyaya gelmiştir. Piçoğlu Osman, deniz yolculuğuyla İstanbul'a tedavi olmaya giderken ağırlaşmış ve 31 Mayıs 1946'da vefat etmiştir. Vefatı konusunda verilen bilgilere bakılırsa siroz ya da zatürre hastası olduğu anlaşılmaktadır (Çiçek, 2008: 21-62).

Günümüzde kemençeli ezgiler ve müzik ekolünde bir okul olarak kabul edilen Piçoğlu Osman, kaynak kişisi olduğu, çalıp söylediği pek çok türküyü yerel ve ulusal müzik belleğinde hatırı sayılır bir yer edinmiştir. Piçoğlu Osman'ın Giresun ve Trabzon başta olmak üzere Karadeniz yöresini konu alan türküleri oldukça meşhurdur. Bunlar arasında “Giresun Eşref Bey Şarkısı, Giresun Millî Şarkısı Romiko, Sıksıra Horon Havası, Tamzara, Trabzon Kâhya Havası, Trabzon Ören Havası, Trabzon Şarkı Havası, Metelik Kol Bastı, Giresun Karşılması önemli örneklerdir. Piçoğlu Osman'ın bu türküleri günümüzde “Odeon Yılları” adlı bir albümde bir araya getirilmiş ve dinleyicinin ilgisine sunulmuştur (URL-1).

Piçoğlu Osman'ın eserleriyle yerelden ulusala müzik hayatına açılışı dikkat çekicidir. Daha çok mahalli bir kemençe sanatçısı olan Piçoğlu Osman'ın tanınmasında Muzaffer Sarısözen'in yeri büyüktür. Sanatçı, Türk halk müziği derlemeleri yapılırken Sarısözen ve arkadaşları tarafından Görele'de kayda geçirilmiştir. Piçoğlu Osman'ın Muzaffer Sarısözen'le karşılaşması konusunda incelenen kaynaklar 1937 yılını işaret etmektedir (Çiçek, 2008, Gündoğdu, 2014). Döneme ışık tutan arşiv verilerine bakılırsa Millî Eğitim Bakanlığının başlattığı, Ankara Devlet Konservatuvarı tarafından düzenlenen ve 16 yıllık bir zaman dilimini kapsayan alan araştırmalarında derleme heyeti ilk gezisini 1937 yılında yapmıştır. Eldeki veriler incelendiğinde derleme heyeti, 1937 yılında gerçekleşen gezilerinde Giresun'a veya Görele'ye uğramamıştır. Dolayısıyla 1937 yılındaki tanışma hadisesine şüpheyle yaklaşmakta fayda vardır². Diğer taraftan 17 Ağustos 1937 tarihinde başlayan gezilere Muzaffer Sarısözen, Ahmet Kutsi Tecer'in yönlendirmesiyle Sivas Lisesi Müzik Öğretmeni olarak sonradan dâhil olmuştur (Yönetken, 1963: 2979). Bu derleme gezisinde Sivas, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Trabzon ve Rize illerine seyahat edilmiş ve 588 ezgi derlenmiştir (Altınay, 2000: 177). Ayrıca Nail Tan'ın belirttiğine göre Muzaffer Sarısözen, 1938 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi Şefliğine tayin olmuş ve Türk folkloruna önemli hizmetleri bu görevle başlamıştır (1978: 4).

Söz konusu alan araştırması için derleme heyetinin 1943 yılında gerçekleşen yedinci gezisinde Muzaffer Sarısözen ve arkadaşları Tokat, Amasya, Ordu, Samsun, Giresun ve Trabzon vilayetlerinde derlemeler yapmıştır. Toplamda elli gün süren gezide 772 ezgi derlenmiştir. Bunlar arasında Giresun'dan derlenen 27 vokal, 36 enstrümantal, 50 refakatli toplam 113 ezgi yer almaktadır. Bu ezgilerin 9'u uzun hava ve 104 ise kırık havadır (Coşkun-Elçi, 2008: 47; Altınay, 2000: 179-181). Piçoğlu Osman ve Muzaffer Sarısözen'in karşılaşmaları muhtemeldir ki bu derleme gezisinde olmuştur. Bu konuda “Ankara Devlet Konservatuvarı'nın Halk Müziği Alan Araştırmaları Kataloğu” adlı çalışmada sanatçı, Osman Gökçe adıyla tespit yılı ve yeri 1943-Görele şeklinde ‘Kemençeci-Rençber’ olarak kayda alınmıştır (Kaya, 2014: 477). 1937 yılında gerçekleşen derleme çalışmasına katılanlardan biri de Halil Bedi Yönetken olmuştur. Yönetken, 1937 derlemesine ilişkin aktardığı detaylı veriler arasında Giresun, Görele veya Piçoğlu Osman'dan bahsetmemiştir (Yönetken, 1991: 74-76). Derleme çalışmalarına yönelik yayımladığı ilk eserinde de 1937 yılına ilişkin yapılan gezilere ait bilgiler vermiştir. Bu bilgiler arasında Giresun müziğine dair herhangi bir veri yoktur (Yönetken, 2006: 71-80). Diğer taraftan 1943 derlemesinde Piçoğlu Osman'dan bahsetmese de Giresun'a etraflıca değinmiştir (Yönetken, 1991: 23-27).

Muzaffer Sarısözen'in Ankara Radyosu'nda halk müziği çalışmaları 1940 yılında başlamıştır. Sadi Yaver Ataman'ın askere gitmesiyle Sarısözen “Yurttan Sesler” programlarına başlamıştır. Böylece Sarısözen Anadolu'da keşfettiği sanatçıları da programına davet etmiştir (Tan, 1978: 5). Piçoğlu Osman'a da Ankara'nın yolu böylece açılmıştır. Muzaffer Sarısözen'in davetiyle geldiği Ankara'da söylediği çeşitli türküleri plağa alınmıştır. Piçoğlu Osman'ın bugün bilinen ünlü türküleri böylece notaya alınmış ve Ankara Radyosu arşivine de girmiştir.

Giresun Eşref Bey Şarkısı yahut Giresun Üstünde Vapur Bağrıyor

Giresun yöresinde ezgi ve öykü çoğu zaman birbirinden ayrılmış olmasına karşın çok sayıda hikâyeli türkünün olduğu bilinmektedir (Özdemir, 2018). “Giresun Eşref Bey Şarkısı”³, hem öyküsü hem de ezgisiyle yörenin önemli türkülerinden biridir. Türkü, Giresun’un sevilen esnaflarından biri olan Gedikalizade Eşref Bey’in beklenmedik ölümünü anlatır. Eşref Bey, kendi fındık fabrikasında yanında çalışan yakın arkadaşı Hakkı tarafından öldürülmüştür. Yörede büyük yankı uyandıran cinayet hadisesi “üzerine yakılan ağıtlar, söylenen yakarışlardan bir süre sonra meşhur *Giresun Eşref Bey Şarkısı* ortaya çıkmış ve günümüze kadar ulaşmıştır” (Özdemir, 2018). Piçoğlu Osman tarafından yakılan Giresun Eşref Bey Şarkısının tam olarak ne zaman ortaya çıktığı ve plağa alındığı bilinmemektedir. Araştırmacı yazar Ayhan Yüksel, Piçoğlu Osman’ın söylediği türkülerle ilgili repertuarı önemli ölçüde anonim türküler, kendisinin üzerine söz döşediği türküler, oyun havaları ve ağıtlardan oluştuğunu söylemiştir. Ayrıca plağa okuduğu türkülerde yöresinin sosyal olaylarına ilgi duymuş, bu sosyal olaylar üzerine yakılan veya kendi döşediği türkülerde yer vermeyi ihmal etmediğini belirtmiştir (Yüksel, 2023).

Fotoğraf-1: Giresun Eşref Bey Şarkısı, Plak ve Notası, (İnternet⁴, 2024).

Piçoğlu Osman’ın keşfedildiği 1 Ağustos 1943 tarihine ilişkin arşiv verilerine bakıldığında sekiz türkü kayda alınmıştır. Derleme fişlerinde yer alan bu türküler şunlardır: “Kahya: Trabzon’dan Çıktım Uzun Yazılar, Tulum Havası, Naciye: Sana yaptırayım Fil Dişi Tarak, Kol Oyunu, Metelik-Kolbasdı, Gelini Ortaya Getirme: Fesimi Fesimi Altun Fesimi, Ören Havası: Dizgine Deresine, Durnalar” (Kaya, 2014: 243-244). Dikkat edilirse bu türküler arasında Giresun Eşref Bey Şarkısı yer almamaktadır. Eşref Bey Şarkısının Columbia şirketinden çıkan taş plakları üzerindeki bilgileri incelendiğinde herhangi bir tarihle karşılaşılabilir. Türkünün plaktan Türk Halk Müziği Repertuarına ve notaya alınması ise 19 Ocak 1990 tarihinde olmuştur. Türkü notaya alınırken kaynak kişisi Osman Bicioğlu⁵ şeklinde kaydedilmiştir. Giresun yöresine ait olan türkünün TRT Repertuar Numarası 3389’dur. Türkü plaktan dinlenilerek Tuncer İnan tarafından notaya alınmıştır.

Türkünün yaratıcısı, eserini seslendirirken “Giresun Eşref Bey Şarkısı” adlandırmasını yapmıştır. Türküsünü okurken de bu şekilde bir anons yapmaktadır. Ancak türkü Türk halk müziği repertuarında notaya alınırken adı ilk mısradan hareketle “Giresun Üstünde Vapur Bağrıyor” şeklinde kaydedilmiştir. Türkü repertuarına kaydedilirken yaratan kişinin tercihinin sadık kalınmaması ise oldukça dikkat çekicidir⁶. Benzer örnekler incelendiğinde türkülerin notaya alınma sürecinde ilk dizinin türküyeye isim olması konusunda belirgin bir tercih veya yöntem olduğu görülmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki folklor araştırmalarında kaynak kişinin eserini ne şekilde tanımladığı önemli bir ölçüttür. Usta, icracı ya da kaynak kişi eserini yaratırken verdiği isim de birçok anlam içerebilir. Nitekim türküyeye konu olay Eşref Bey’in öldürülmesi olduğu için Piçoğlu Osman’ın verdiği adın kullanılması gerekmektedir. Bu bakımdan makalede söz konusu arşiv verisi yerine icracının verdiği isim tercih edilmiştir.

Fotoğraf-2: Giresun Eşref Bey Şarkısı Plak Görselleri⁷, (İnternet, 2024).

Eserleri plağa alınan Piçoğlu Osman'ın yörede yaşanan bir cinayet olayı üzerine söylediği veya sözlerini düzenlediği “Giresun Eşref Bey Şarkısı” hikâyesiyle birlikte uzun zamandan beridir dikkatleri çekmiştir. Türkünün ortaya çıkışını hazırlayan bağlamsal koşullar incelendiğinde yerel hayatı derinden etkileyen bir olayın cereyan ettiği görülmektedir. 13 Kasım 1934 tarihinde gerçekleşen cinayet olayından Piçoğlu Osman'ın vefatına on bir seneyi biraz aşan bir zaman dilimi bulunmaktadır. Piçoğlu Osman'ın bu türküyü Muzaffer Sarısözen'le tanıştıktan sonra mı yoksa önce mi söylediği tam olarak bilinmemektedir. Ancak Piçoğlu Osman ile yapılan 1 Ağustos 1943 derlemesinde bu türkü kaydedilmemiştir. Cinayet hadisesinin 1934 yılında gerçekleştiği bilindiğine göre türkü 1943 yılına kadar yakılmış olsa derleme esnasında türkünün mutlaka kayda alınması beklenirdi. Dolayısıyla Piçoğlu Osman'ın bu türküyü 1943 yılından sonra radyoya çıktığı esnada icra ettiği yorumu yapılabilir.

Makalenin bu bölümünde öncelikle sözlü tarih ve folklor yaklaşımıyla konuya bakılmış ve yerel bellekten istifade edilmiştir. Daha sonra yaşanan hadisenin ulusal basındaki kayıtları incelenmiştir. Sözlü tarih ve folklor arasında oldukça yakın bir ilişki bulunmaktadır. Türk kültürün kadim devirlerden itibaren sözlü bir karakter taşıması ve gelenek şubeleri yoluyla aktarılması günümüzde halen devam eden bir yöntemdir. Karadeniz ağıt türkülerinin icra ve yaratım ortamlarında doğaçlamanın en önemli kaynakları arasında “savaşlar, göçler, hastalıklar, yangınlar, depremler ve çeşitli sebeplere dayalı ölümler” yer almaktadır. Yaşanmış veya yaşandığına inanılan bir olayın şiir yoluyla kayıt alınması ve sözlü veya yazılı tekniklerle kuşaklararası aktarılması mümkündür. Sözlü tarih yönteminde folklor, yazının olmadığı dönemlere ışık tutabileceği gibi yaşanan olayların ardından ortaya çıkan folklor mahsulleri asırlar boyu bellekte kalarak birçok işlevi yerine getirebilir. Ancak günümüzde sözlü tarih yaklaşımında folklordan istifade edilmesi yazılı kültürün bilince yerleştirdiği bir kalıptan dolayı subjektif bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Gerçeklik ve doğruluk algısının belgeden ibaret görüldüğü tarih anlayışında folklor elbette subjektif olmakla eleştirilerin odağında yer almaktadır. Ancak folklorik bir malzemenin bir edebiyat eseri olduğu, yaratıcısının duyularından ve belleğinden hareketle ortaya çıktığı unutulmamalıdır. “Çünkü edebiyatçı, eserini ortaya koyarken haricî âlemdeki olay ve mekânlardan seçmeler yapar ve onları bir kompozisyon içinde yeniden üretir” (Ersoy, 2009: 28). Edebiyatçı, eserini yaratırken tarihin kendisine yüklediği bilgi aktarma işlevini yerine getirirse de temel amaç edinmez. Onun temel amacı içinde bulunduğu toplum adına sorumluluk alma, dikkati çekme, öne çıkarma, hatırlatma, eleştirme, başkaldırma, çözüm getirme, beğeni kazanma şeklinde sıralanabilir. Bir toplumda etki uyandıran bir olayın halkın yaşantısının bütün süreçlerinde yer alması mümkündür. Bir giyside, kilimde motif, mutfakta yemek ve dilinde ağıt vb. söz konusu folklorik ifade yöntemlerinden bazılarıdır. “Yerel tarihi olayların yaşandığının kanıtı olarak gösterilen pek çok türkü metninin ‘tarihi belge’ gibi kabul edildiği bilinmektedir” (Mirzaoğlu, 2015: 148). Bu açıdan folklorun yaratıcısı eldeki malzemeyi, duygularıyla, bilgi ve becerisiyle harmanlayıp her dönemde iz bırakan bir ürün ortaya koyan kişidir. Nitekim bir topluluğun başından geçen savaşları, ölümleri ve sürgünleri anlatan âşık tarzı destanlar ve ağıtlar asırlar boyu ibretlik bir levha olarak hatırdan tutulmuştur.

Folklor günlük yaşantının bir ürünü olarak onu yaratanların hayatlarından izler taşımaktadır. Nitekim bu makalenin konusunu oluşturan Giresun Eşref Bey Şarkısının ardındaki hikâyeyi ve dramı

uzun yıllar boyunca aktarması, folklor ve sözlü tarih ilişkisi açısından önemli bir örnektir. Türkün adı geçen 1905 doğumlu Eşref Bey, henüz 29 yaşında bir cinayet sonucu öldürülmüştür. 13 Kasım 1934 tarihinde Giresun merkezde yaşanan bu cinayet hadisesine ilişkin detaylar yörede dilden dile anlatılmaktadır. Bu olaya ilişkin yaşananların kayda geçmesini sağlayan kişi, merhum Eşref Bey'in ağabeyi Murat Gedikalı'nın kızı Ruhniyaz Karaibrahim'dir. Açıkçası kaynağı belli olsa da bu bilgiyi kimin derlediğine ilişkin bir kayıt tespit edilememiştir. Türküye konu olayın hikâyesi ise ana hatlarıyla şöyledir:

Sözlü Tarih ve Türkünün Yerel Kaynaktan Derlenen Hikâyesi⁸: “1905 yılında doğan Eşref Bey, o zamanki adıyla Abdal diye bilinen Piraziz ilçesindedir. Eşref Bey, yörede oldukça saygın olan Gedikalı ailesine mensuptur. Kendisi kişilik olarak son derece sosyal, cömert, yakışıklı, iyi giyimli, halk tarafından sevilen biridir. Eşref Bey, Giresun şehir merkezinde eski adıyla Camlı Sokak'ta (şimdiki Fatih Caddesi) abisi Murat Gedikalı ile birlikte fındık fabrikası işletmektedir. 1933 yılında bir yakınının tavsiyesi üzerinde fabrikasına muhasebeci olarak Hakkı isimli bir kişiyi alır. Hakkı'yı geniş yetkilerle donatır; ancak bir süre sonra fabrikada çalışan kadın işçiler Hakkı'nın birtakım davranışlarından rahatsız olup konuyu Eşref Bey'e iletirler. İşçiler, Hakkı'nın kendilerini rahatsız ettiğini ve kendi çalıştıkları bölüme gelmemesini talep ederler. Eşref Bey, Hakkı'ya kadın işçilerin bölümüne girmemesini sıkı sıkı tembih eder ancak kısa bir süre sonra Hakkı'nın yine o bölümde dolaştığını görür. Bu duruma sinirlenen Eşref Bey, Hakkı'yı oldukça sert bir şekilde uyarır. Hakkı bunu gururuna yediremez ancak sesini de çıkaramaz. İlerleyen günlerde, âdet olduğu üzere, Giresun limanından fındık yükleyerek sezonun ilk nakliyesi için gemi sefer töreni düzenlenir. O yıl, ilk seferin fındıkları, Eşref Bey'in fabrikasının ürünüdür. Tören bittikten sonra Eşref Bey ve Hakkı lokantaya yemek yemeye giderler. Yemeğin ardından fabrikaya dönerler; ofiste sohbet esnasında Hakkı, Eşref Bey'e 'tabancasını çok beğendiğini ve görmek istediğini söyler'. Eşref Bey de tabancasını verir. Hakkı silahı eline alır almaz Eşref Bey'i vurur. Eşref Bey vurulduktan sonra son gücünü toplayıp Camlı Sokak'ta yer alan fabrikadan çıkmış ve oradan geçmekte olan otel sahibi Talat Bey'e "Hakkı beni vurdu, Talat!" diyerek yere yığılır. Hemen ardından çevredeki esnaf Eşref Bey'i hastaneye kaldırır ancak iki saat geçmeden Eşref Bey vefat eder. Hakkı büyük bir takip sonrası yakalanır ve cezaevine götürülür. Hakkı cezaevinde yatarken Eşref Bey'in yakın arkadaşı ve akrabası da olan Ahmet Ağa Gedikalı, intikam için basit bir suçla çevresini kullanarak aynı cezaevine girer. Ahmet Gedikalı, bir kaşık sapından bıçak yapar ve cezaevinde Hakkı'ya saplar. Bu olaydan yara alarak kurtulan Hakkı, 2 ay yattıktan sonra Cumhuriyet'in kuruluşunun 10. yıl münasebetiyle çıkarılan af kanunundan yararlanarak serbest kalır. Giresun'da artık yaşayamayacağını anlayan Hakkı izini kaybettirir. O günden sonra Hakkı Zaimoğlu'nun yaşamını İstanbul'da sürdürdüğü ve 80'li yıllarda hayatını kaybettiği belirtilir” (Yüksel, 2015).

Eşref Bey'in öldürüldüğü olaya ilişkin sözlü tarih verileri yakın çevresinden alınmış ve internet ortamında pek çok sayfada paylaşılmıştır. Eşref Bey'in yeğeni olan Ruhniyaz Hanım tarafından cinayete konu olay ve yaşananlar tüm boyutlarıyla ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Hayrettin Günay, Yeşilgiresun gazetesindeki köşesinde kaleme aldığı “*Giresun Üstünde Vapur Bağrıyor (2)*” başlıklı yazısında yer verdiği “...Eşref Beyin, bir iş anlaşmazlığına mı, yoksa bir gönül öyküsüne mi kurban gittiğini, yıllarca süren dava sonunda da ortaya çıkmamıştı. Söylentiye göre Eşref Bey ölürken: "Amelebaşı Zeynep her şeyi biliyor" demişti” (Günay, 2014) şeklindeki bilgi dikkat çekicidir. İlgili yazıda Amelebaşı Zeynep'in mahkemede şahit olduğu belirtilmesine karşın, içerikle ilgili bilgi verilmemiştir.

Fotoğraf-3: Merhum Eşref Bey'in Mezarı, (Kişisel Arşiv, 2024).

Söz konusu türkünün ortaya çıkmasına neden olan cinayet hadisesi ve vefat eden Eşref Bey'in mezarı Giresun'un Piraziz ilçesi sınırlarında yer alan Maden köyündedir. Mezar taşının ön yüzünde her mezarda olan bilgiler vardır. Arka yüzünde ise “*Aksın kanım aksın kara taşlara, Benden selam söyleyin arkadaşlara, Bir goncaydın açmadan soldun, Baharın 28'inde kara topraklara garkoldun, Neyleyim bu senin kaderin, Kara kurşun oldu ecelin*” sözlerinden oluşan ve kaynağı bilinmeyen bir ağıt yer almaktadır.

Fotoğraf-4: Merhum Eşref Bey'in Mezar Taşı, (Kişisel Arşiv, 2024).

Türkünün hikâyesine kaynak oluşturan cinayet hadisesi dönemin ulusal basınına da yansımıştır. *Milliyet*, *Vakit*, *Cumhuriyet*, *Hâkimiyeti Milliye* ve *Akşam* gazetelerinde cinayetle ilgili benzer ve farklı, çeşitli haberler yayımlandığı görülmüştür⁹. İlgili gazetelerde yer alan haberler

cinayetten iki gün sonra, yani 15 Kasım 1934 tarihlidir. Birbirine benzer olan haberlerden içerik olarak daha ayrıntılı olanlar tercih edilmiştir. Söz konusu tarihte *Milliyet* gazetesinde yer alan “*Giresun’daki kanlı cinayet*” başlıklı haber metni şöyledir:

Haber 1 “Katil, hapishaneye girerken maktulün akrabasından bir mahkûm kendisini ağır surette yaraladı. Henüz zabıtaca tavazzuh etmeyen [aydınlatılmayan] bir sebepten ikisi de ortak fındık tüccarı olan Yusuf Zade Hakkı B. ortağı Gedik Ali zade Eşref Beyi tabanca ile vurmuş, ağır surette yaralamış ve mecruh [yaralı] bir saat sonra hastanede ölmüştür. İlk tahkikatta cürmünü inkâr eden katil, müstantik [hâkim] huzurunda Eşref Beyi kendisinin vurduğunu itiraf etmiş, kesilen tevkif müzekkeresi üzerine hapishanenin kapısından içeri girdiği esnada maktulün yakın akrabasından ve 7 sene mahkûmlarından Ahmet, katil Hakkı’yı üç yerinden bıçakla ağır surette yaralamış, eli kelepçeli olan katil derhal yere yıkılmıştır. Katilin yarası ağır olduğundan hastaneye nakledilmiş ve müddeiumumilik [savcılık] tahkikatı eline almıştır. Katil ve maktulün maruf [tanınan] şahsiyetler olması itibarıyla bu çok feci cinayet memleketin umumî efkârında çok derin teessüs ve heyecan uyandırmıştır” (Anonim, 1934: 2).

Haber 2: Eşref Bey’in öldürülmesi dönemin *Vakit* gazetesinde iki ayrı habere konu olmuştur. 15 Kasım 1934 tarihli “*Giresun’da bir hadise: Maktulün akrabası katili öldürmek istedi*” başlıklı haberde Eşref Bey’in cinayet sonucu öldürülmesi kısaca anlatılmıştır. Bu haberde Eşref Bey’i öldüren Hakkı’nın sokakta bir genç tarafından üç yerinden vurulduğu kaydedilmiştir (Anonim, 1934a: 2) Aynı gazetenin ilerleyen sayfalarında söz konusu cinayete ilişkin ayrıntılı bir habere daha yer verilmiştir. “*Giresun’da bir cinayet*” başlıklı haberde şunlar yer almaktadır:

Haber 3: Giresun, (Hususî) – Bugün şehrimizde feci bir cinayet olmuştur. Bir gencin ölümü ile neticelenen hadise şu suretle cereyan etmiştir: Daha genç olmalarına rağmen piyasada oldukça zengin ve iyi bir mevki sahibi olan Gedikalizade Eşref ve Yusufzade Hakkı Beyler etrafındakileri gıptaya düşürecek kadar temiz ve ciddi iki dostturlar. Bunları gece gündüz bir arada bulmak ve görmek mümkündür. Bir kabahetleri vardır, o da her ikisi de muntazaman akşamcıdırlar, hem de iyice içmek suretiyle akşamcılık. Dün gece bermutat iki arkadaşı Mehmet Efendi Lokantasına gidip gece yarısına kadar sükûnetle rakılarını içip yemeklerini yemişler ve gülererek şakalaşarak lokantadan çıkmışlar, kendi yazıhanelerine gitmişlerdir. Bu sırada bir silah sesine koşan devriye Eşref’i yerde kanlar içinde inlerken buluyor. Hakkı efendi de tutuluyor. Hastahaneye kaldırılan Eşref Bey iki, üç saat kadar yaşadıkdan sonra ölüyor. Ölmeden evvel alınan ifadesinde Hakkı Efendi tarafından vurulduğunu söylüyor, şimdilik katil sebebi belli değildir. Müddeiumumilik hadiseye el koymuştur. Meselede bir kadın parmağı olduğu rivayet ediliyor” (Anonim, 1934b: 6).

Dönemin *Cumhuriyet* gazetesi de Eşref Bey’in öldürülmesi konusunu tüm ayrıntılarıyla ele almıştır. “*İki kanlı vak’a: Giresun’da bir tacir ortağını öldürdü. Tevkif edilen katil de hapisanede vuruldu*” başlıklı haberin detayı şu şekildedir:

Haber 4: “Burada birbirini takip eden ve tamamlayan iki cinayet olmuş, maruf bir tüccar ortağı tarafından öldürülmüş, katil de diğer bir şahıs tarafından ağır surette yaralanmıştır. Vak’a şöyle olmuştur: Fındık ihracatçılığı ve fındık kırma fabrikacılığ ile uğraşan Eşref Bey, ortağı Hakkı ile dün akşam bir lokantaya giderek içmeğe başlamışlardır. İki arkadaş saat 21’e doğru lokantadan çıkmışlar, çalışmakta olan fabrikalarına giderek yazıhanelerinde oturmuşlardır. Bu sırada iki ortağın arasında henüz sebebi anlaşılmıyan bir münakaşa çıkmış, Hakkı tabancasını Eşref’e ateş etmiştir. Yaralanan Eşref odadan kaçarak fabrikanın kapısı önünde yere yıkılmıştır. Hakkı’ya gelince, yaraladığı ortağını tabanca ile buraya kadar kovalamış ve tekrar üzerine atılmıştır. Bu sırada civardan geçen bekçi Bekir, Hakkı’nın heyecanlı halini görerek yanına yaklaşmıştır. Hakkı ise bekçiye görünce yerde kanlar içinde yatan ortağının üzerine kapanmış: - Ah kardeşim, kendine neden kıydın, niçin ölmek istedin?.. diye ağlamağa başlamıştır. Fakat yaralı, bekçiye: “- Beni bu alçak vurdu, ölüyorum!” demiştir. Biraz sonra polisler gelmiş, Hakkı’yı karakola, yaralıyı da hastaneye nakletmişlerdir. Eşref Bey, bu esnada da müteaddit defalar: “- Beni Hakkı vurdu”, demiştir. Hastane bekçileri uyumakta olduğundan saat 22’de uyanmışlar ve kapıyı açmışlardır. Yaralı hastaneye yatırılmış bir taraftan da doktor aranmağa başlanmıştır. Yaralı tam gece yarısı ölmüştür. Katil Hakkı’ya gelince, suçunu evvelâ inkâr etmek istemişse de sonradan cinayeti sarhoşlukla yaptığını söylemiştir. Hakkı tevkif edilerek bugün hapisaneye götürülmüştür. İşte tam bu esnada ikinci bir cinayet daha olmuş ve katil Hakkı jandarmalar tarafından hapisaneye konulurken mahkûmlardan biri tarafından bıçakla vurulmuştur. Bu mahkûm, maktul Eşref Bey’in yakın akrabasından 22 yaşındaki Ahmet’tir.

Hakkı, tam kapıdan girerken bıçağını Hakkı'nın sol memesi üzerine iki ve arkasına bir defa saplamıştır. Katil Hakkı da ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılmıştır. Hakkı'nın yarası tehlikelidir. Ölen Eşref Bey, katili Hakkı ile senelerce fındık ihracatçılığı ve fındık kırma fabrikacılığı yapan iki arkadaştır. Eşref Bey bütün Giresun'da sevilen, genç bir tacir olduğu için vak'a derin bir teessüs uyandırmıştır. Adliye hâdiseyi tahkik etmektedir" (Anonim, 1934c: 3).

Ulusal basında yer alan Milliyet, Vakıf ve Cumhuriyet gazetelerinden alınan toplam dört haberin içerik olarak benzeyen ve ayrılan yönleri vardır. Ayrıca haberlerin yerel kaynaktan derlenen ve türkünün hikâyesini oluşturan cinayet olayıyla da benzeyen ve ayrılan yönleri bulunmaktadır. Milliyet gazetesinden alınan bir numaralı haberde, olayla ilgili kısaca bilgi verildikten sonra cinayetin ardından yaşanan gelişmeler aktarılmaktadır. Vakıf gazetesinden alınan iki numaralı haberde diğerlerinde yer almayan bir detay vardır. Eşref Bey'i vuran Hakkı, bir genç tarafından sokak ortasında üç kurşunla vurulmuştur. Bu bilgi ne türkünün yerel kaynaktan derlenen hikâyesinde ne de diğer haberlerde bulunmaktadır. Vakıf gazetesinde yer alan üç numaralı haberde olayın gerçekleşmesinde katilin ve maktulün içkiye düşkünlükleri ve olay esnasında da sarhoş oldukları belirtilmektedir. Haberin son cümlesinde cinayetin içinde bir kadın parmağı olduğuna değinilmiştir. Üç numaralı haberde yer alan bu gönderme diğer haber metinlerinde yoktur. Ancak bu veri, yerel kaynaktan derlenen hikâyede yer alan fındık fabrikasındaki olayla ilişkili olmalıdır (Bu olay Hakkı'nın kadınların çalıştığı bölüme gidip onları rahatsız etmesidir). Aktarılan içerikler içerisinde en detaylı Cumhuriyet gazetesinden alınan dört numaralı haberdır. Burada haberin başlığında katil Hakkı'nın Eşref Bey ile ortak olduğu belirtilmiştir. Bu bilgi yerel kaynaktan derlenen hikâye ile uyuşmamaktadır. Hakkı, Eşref Bey ve abisinin işlettiği fabrikada muhasebe işlerinden sorumlu bir çalışandır. Bu haberde olayların gerçekleşme zamanları da belirtilmiştir. Olayın tüm boyutları detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Ancak ulusal basında yer alan gazetelerden alınan haberlerde Eşref Bey ile Hakkı arasında cinayete sebep olan anlaşmazlığın neden çıktığına dair bilgi yoktur. Yerel kaynaktan derlenen hikâyesinde ise cinayetin fabrikada yaşanan bir tartışma ve anlaşmazlık nedeniyle olduğunu belirtmektedir. Cinayette kullanılan tabancanın kime ait olduğu da yerel kaynaktan derlenen hikâyede ve haber metinlerinde farklı şekilde sunulmuştur. Hakkı'nın cezaevinde Ahmet adında bir kimse tarafından yaralanması da iki numaralı haberde farklı bir şekilde yer alırken üç numaralı haberde yer almamaktadır. Hakkı'nın bıçakla yaralanması yerel kaynaktan derlenen hikâyede ve diğer haber metinlerinde aynıdır. Haber metinlerinde yer almayan ama cinayetin yerel kaynaktan derlenen hikâyesinde bulunan önemli bir bilgi de tutuklanan Hakkı'nın durumudur. Hakkı cezaevinde kısa süre kaldıktan sonra af sayesinde dışarı çıkmış ve İstanbul'a yerleşmiştir. Buraya kadar incelenen verilerden çıkarılan ortak sonuç bir cinayete kurban giden Eşref Bey'in çevresinde çok sevilen bir kimse olması ve genç yaşta beklenmedik ölümünün yerelden ulusala yurt çapında büyük yankı uyandırmasıdır. Makalenin bu bölümünde söz konusu cinayete bağlı olarak yakılan ağıt türkünün yapısal özellikleri, kalıplaşması ve farklı icralarda performanstan kaynaklı çeşitlenmesi üzerinde durulacaktır.

“Giresun Eşref Bey Şarkısı” veya “Giresun Üstünde Vapur Bağrıyor”	
TRT Repertuarı No: 3389	Ümit Tokcan Ses Kaydı
Girasun üstünde vapur bağrıyor Eşref'in yarasını doktor sarıyor Eşref'in annesi yanmış ağlıyor	Girasun üstünde vapur bağrıyor Eşref'in yarasına da doktor bakıyor Eşref'in annesi yanmış ağlıyor
Atma Hakkı atma Pişman olursun Girasun beylerine (aman) Hasım olursun	Atma Hakkı atma Pişman olursun Attığın gurşundan (anam) Rezil olursun
Bazarsu dereleri bir ifak dere Eşref'i vurdular (aman) nafile yere Nafile nafile o da nafile Cenazemi koydular otomobile	Batlama deresi bir ufak dere Eşref'i vurdular (aman) nafile yere Nafile nafile o da nafile Giresun'da dostum var o da nafile
Atma Hakkı atma Pişman olursun Girasun gençlerine (aman) Düşman olursun Attığın gurşundan Sen utanırsın	Atma Hakkı atma Pişman olursun Girasun beylerine (anam) Hasım olursun (Giresun gençlerine (anam) Hasım olursun)

Piçoğlu Osman'ın İnternette Yer Alan ve Plaktan Aktarılan Ses Kaydı	
Anons: “Giresun Eşref Bey Şarkısı Piçoğlu Osman tarafından”.	Atma Hakkı atma pişman olursun Giresun gençlerine (anam) düşman olursun
Girasun üstünde vapur bağıyor Eşref'in yarasını doktor sarıyor Eşref'in annesi yanmış ağlıyor	(Attığın gürşundan sen utanırsın) (Yaşa Giresun yaşa)
Atma Hakkı atma pişman olursun Gedikalizadelere (anam) hasım olursun	Camlı sokak paketini atlayamadım Hakkı düşmanımmış (anam) anlayamadım
Pazarsu dereleri bir ifak dere Eşref'i vurdular (anam) nafile yere Nafile nafile o da nafile Cenazemi koydular otomofile (Girasun'da dostum var o da nafile)	Atma Hakkı atma pişman olursun Giresun gençlerine (anam) hasım olursun (Attığın mermiden sen utanırsın)

Türkünün hikâyesi ve buna bağlı olarak söz varlığı göz önünde bulundurulduğunda türü bakımından ağıt olan Giresun Eşref Bey Şarkısı uşşak dizisindedir ve 4/4'lük bir ölçüye sahiptir. Türkü, Piçoğlu Osman, Kâtip Şadi, İbrahim Can, Ümit Tokcan, Selda Bağcan, İsmail Hakkı Demircioğlu, Şerif Oral, Zeynep Başkan ve Grup İmera gibi önemli sanatçılar tarafından seslendirilmiştir. Türkünün sadece kemençe veya sazlı olduğu gibi orkestra önünde icraları da bulunmaktadır. Bunlar içinde kaynak kişi de olan Piçoğlu Osman'ın icrası kemençe eşliğinde söylenmiştir. Piçoğlu Osman'ın o dönem için halk arasında söylendiği düşünülen mâni ve ağıt ezgilerini derleyip yeniden yorumladığı söylenebilir. Piçoğlu Osman türküye başlamadan bir anons yapmıştır: “Giresun Eşref Bey Şarkısı, Piçoğlu Osman tarafından”. Piçoğlu Osman'ın kemençeli ezgisinde “Yaşa Giresun Yaşa” nidaları ile her ne kadar ağıt karakterli olsa da türkü hareketli bir form kazanmıştır.

Zeynep Başkan'ın seslendirmesi¹⁰ ise türkünün “ağıt” karakterini yansıtan yakınmalı ve ağlamaklı bir söyleyiştir (URL-2). Diğer seslendirmelerde ise türkü ağıt olmasına karşın hüznü ezgisinden ayrılan tempolu bir söyleyişe sahiptir. Özellikle Şefik Oral tarafından yapılan bir seslendirmede türkünün karakteri ağıt olmaktan çıkmış “çiftetelli” oyun havası formuna kavuşmuştur (URL-3). Bir ağıt türkü olmasına rağmen İbrahim Can okumasında alkışla tempo tutulduğu görülmektedir (URL-4). Türkünün Selda Bağcan yorumunda ikinci bölümde şu şekilde üç mısralık bir bent daha bulunmaktadır: “Giresun üstünde bulutlar esti / Eşref'in yolunu anam hasımlar kesti / Eşref'i vuranın olur mu dostu?” (URL-5). Selda Bağcan'ın bu yorumu kendisinin çeşitlendirdiği düşünülmektedir. İsmail Hakkı Demircioğlu seslendirmesinde türkünün son bölümünde, nakarat bölümünden önce “Beşli mavzerimi kavrayamadım” (URL-6) şeklinde bir mısra daha ilave eklenmiştir.

Elbette türkünün kim tarafından söylendiği ve icrayı belirleyen bağlamsal şartlar söz ve ezgi ilişkisini de etkilemektedir. Dolayısıyla birbirinden farklı icralarda ortaya çıkan söz konusu durum türkünün ülke çapında sevilmesi ve sanatçıların dikkatini çekerek repertuarlarına girmesinden kaynaklıdır. “Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır” misali, Giresun Eşref Bey Şarkısının ister geleneksel ister popüler müzik yapan çeşitli sanatçılar tarafından söylenen farklı versiyonlarını folklorik bir zenginlik olarak görmek gerekir. Bir türkü, kim tarafından söylenirse söylensin özü itibarıyla bir folklorudur. Edebî kıstaslarla yapılan yorumlar hiç şüphesiz folklorun biricikliğine ve iletişim işlevine gölge düşüremez. Diğer taraftan folklorun iletişim işlevi her dönemde vardır ve ortaya çıkan çeşitlenmeler de bunun bir sonucudur.

Türkü biçim bakımından incelendiğinde dize ve hece sayılarında bir uyumsuzluk görülmektedir. Elbette bu durumun farklı sebepleri olabilir. Türkünün yaratım süreçleri dikkate alındığında söz konusu olayı ve bu olayın bazı unsurlarını aktarabilmek için geleneksel biçimlerin göz ardı edildiği veya öncelenmediği düşünülebilir. Örneğin 7 heceden oluşan-Gedikalizadeler adındaki bir ailenin isminin aktarılma veya anılma istenmesi, geleneksel biçimin dışına çıkılmasına yol açmıştır. Diğer bir çıkarım da bu uyumsuzlukların türkünün kayda alınma sürecinden kaynaklı olma ihtimalidir. Türkünün plaktan dinlenilerek notaya alınan sözleri ile Piçoğlu Osman'ın internet ortamında yer alan plak kayıtlarındaki sözleri arasında da birtakım farklılıklar vardır. TRT

repertuarında yer alan kayıta türkünün 3+4 bent ile arada ve sonda söylenen 4'lü bağlantıdan oluştuğu görülmektedir. Piçoğlu Osman'ın ses kaydında ise türkünün 3+4+2 şeklinde olduğu, aralarda ve sonda söylenen 2'li bağlantı yer almaktadır. TRT repertuarında notaya alınan sözlere biçimsel açıdan bakıldığında ilk bentte 11'li hece ölçüsü bağlantı olan bentte ise 6+5+7+5 şeklinde serbest bir ölçü ortaya çıkmaktadır. İlk bentte yer alan ikinci dize 12'li heceden oluşmaktadır ancak ölçü bakımından buradaki "yarasını" sözcüğü "yarasın" şeklinde olmalıdır. Türkünün bazı dizelerinde hece sayısı tutmasa da koşma şeklinde 11'li hece ölçüsüyle yakıldığı fakat plağa ve notaya alınırken bazı bölümlerin değiştirildiği düşünülebilir. Türküde ilk bent 3 dizedir; türkü okunurken buradan bir dizinin çıkarıldığı söylenebilir. Yine son bölümün 2 dize olması da türkünün kısaltılmaya çalışıldığını doğrulamaktadır. Bağlantıların da 11'li hece ölçüsüyle 2 dizeden oluşması, bu iki dizinin yaratım esnasında tekrarla 4 dizeye tamamlandığını düşündürmektedir. Türkünün ölçüsünün bozulduğu dizelerde icra ortamından kaynaklı olduğu düşünülen değişiklikler söz konusudur. Bağlantı kısımlarında yer alan olaya ve aileye gönderme yapan "Gedikalizadelere" ya da türküye genel bir hava katan Giresun gençlerine... düşman olursun" şeklindeki ifadeler Hayrettin Günay'ın belirttiği gibi ölçü bakımından "Abdal beylerine düşman olursun" (Günay, 2014) şeklinde olabilir. Elbette bu çıkarımların her biri türkünün yaratım ortamının tam olarak bilinmemesinden dolayı bir kesinlik taşımaz. Söz konusu değerlendirmeler büyük ölçüde bir sonuca varmak amacıyla edebî ve teknik bilgilerden oluşan yorumlardır.

Piçoğlu Osman'ın en meşhur türkülerinden olan Giresun Eşref Bey Şarkısı, folklorik ve müzikal değeri yanında sözel bir tarih metnidir. Bilindiği gibi folklorun önemli işlevlerinden biri de eğitimidir. Sanatçı mesleğini icra ederken diğer taraftan tarihe not düşmekte, önemli olaylara dikkat çekmekte ve toplumsal vicdanın sesini duyurmaktadır. "Atma Hakkı atma, pişman olursun" derken, kolektif bir mesaj vermektedir. Giresun şehrinde yaşanan bu cinayet hadisesi yerel vicdanı rahatsız etmiş ve toplumun sözcüsü olan bir sanatçı tarafından bu durum söze dökülmüştür. Henüz oldukça genç bir yaşta öldürülen Eşref Bey'in öyküsünü içeren bu türkünün dinleyeni duygulandıran sözel ve melodik ezgisi yanında gelecek kuşaklara dönük verdiği mesajlar da bu bakımdan oldukça önemlidir.

Sonuç

Günümüzde halen atma türkü geleneğinin canlı bir şekilde yürütüldüğü yörelerden biri olan Giresun'da kemençenin önemli bir yeri vardır. Kemençeli ezgiler Giresun müzik kültürünün en zengin mahsulleridir. Bu makalede incelenen Giresun Eşref Bey Şarkısı da hem öyküsü hem de kasvetli ezgisiyle ortaya çıktığı yerel kültürün sınırlarını aşarak plağa alınmış ve ülke çapında yayılmıştır. Konusu dramatik bir cinayet olan bu türküyü yakan Piçoğlu Osman elbette sanat gayesi gütmüştür. Türkünün sözleriyle toplumsal bilinci aydınlatması, eleştirel bir bakış açısı sergilemesi ve önemli bir konu olan cinayete dikkat çekmesi sanatın ve sanatçının toplumsal sorumluluğu olarak görülebilir. Her ne sebeple olursa olsun adam öldürmenin kabul edilemeyeceği ve toplumsal ilişkileri zedeleyeceği türkü sözlerinde kayda geçmiştir. Sözlü tarih ve folklor ilişkisinden bakıldığında türkünün sözleri kadar, birincil kaynaktan derlenip yaygınlaşan ve yerelde anlatılan hikâyesi de yaşanan sürecin karanlık noktalarına ışık tutmaktadır. Cinayet hadisesinin ulusal basına yansımaları ve yapılan haberler de oldukça önemlidir. Şüphesiz ülkede büyük yankı uyandıran buna benzer cinayet hadiseleri toplumun sözcüsü olan sanatçıları harekete geçirmektedir. Kısa sanat ömründe sınırlı sayıda eser üretebilmiş, bunların bir kısmı plağa alınmış bir kısmı da radyo programları aracılığıyla dinleyiciyle buluşmuştur. Bu açıdan Piçoğlu Osman kendi bilgi ve yeteneğiyle yerelden aldığı folklorik malzemeyi ulusallaştırmıştır. Türk halk müziğinin kurumsallaşma evresinde, sorumluluk almış, hem sanatını icra etmiş hem de içinden çıktığı toplumun sevinçlerini ve hüznlerini dile getirmiştir. Piçoğlu Osman, Giresun Eşref Bey Şarkısında olduğu gibi, ürettiği diğer eserlerle de bir ekol haline gelmiş ve geleneksel müziğin yerelden ulusala açılması sürecinde büyük bir rol oynamıştır.

Sonnotlar

1. Bu konuda bir örnek için ayrıca bakınız: (Balcı, 2016).

2. Sarısözen ve Piçoğlu Osman arasında 1937 yılını işaret eden tanışma hadisesi konusunda araştırmacıların bilgileri bir gazete yazısı ile sözlü kaynak kişi verisi olarak belirtilmiştir. Piçoğlu Osman'ın yaşantısıyla ilgili gerek internet ortamında gerek yazılı-görsel basında yer alan verilerin bir bölümü efsanevi bir nitelik kazanmıştır. Folklorun anonimleşme, sözlü aktarım, varyant ve versiyonlar yaratma gibi önemli nitelikleri onu yaratan Piçoğlu Osman'ın yaşantısı için de geçerli olmuştur. Literatürde yer alan ve sanatçının hayatını konu edinen yazılı, görsel ve sözlü kaynak verileri birbirinin tekrarıdır. Sanatçıyı konu edinen sözlü kaynak verileri oldukça kıymetlidir ancak bu veriler aktarılırken tarihlerde sapma olması (1943 yerine 1937 denilmesi) olası bir durumdur. Konuyla ilgili tarihsel veri içeren ve internet veri tabanında yer alan bilgiler de bu makalede incelenen kaynaklara dayalı veya künyesizdir. Diğer taraftan Giresun/Görel'e 1937 yılında bir tanışma gerçekleşmesi eldeki verilerle uyumuna da elbette mümkündür. Arşivden elde edilecek yeni veriler karanlık noktaların aydınlatılmasını sağlayacaktır. Bu haliyle konuyla ilgili ortaya çıkan verilerin tahlilinden bir sonuç elde edilememektedir. Ancak bu konuyla ilgili değerlendirmemiz şu şekildedir: Piçoğlu Osman'ın 15 Ağustos 1929 yılında gerçekleşen ve Giresun yöresini de içine alan Dârülelhan'ın dördüncü derleme gezisi sırasında keşfedilmiş olması daha olasıdır. Çünkü Kaya'nın verdiği bilgiye göre Piçoğlu Osman da diğer sanatçılar gibi 1930'lu yıllarda İstanbul Belediyesi Konservatuvarı için Columbia firmasına plak doldurmuştur (2014: 22). Üzerinde tarihsel bilgi olmasa da Piçoğlu Osman'ın ilk plakları bu şekilde ortaya çıkmıştır. Piçoğlu Osman, Columbia Plak Şirketine toplamda dört plak doldurmuştur (Çiçek, 2008: 42; Gündoğdu 2014: 91-92). Sarısözen ile Piçoğlu Osman'ın ilk karşılaşmaları ya da birbirlerinden haberdar olmaları muhtemelen İstanbul Belediyesi Konservatuvarında ya da doldurulan plaklar sayesinde olmuştur. Çünkü aynı dönemde Muzaffer Sarısözen de İstanbul Belediyesi Konservatuvarında eğitim görmüştür. Dolayısıyla bu tanışmadan hareketle Sarısözen, Piçoğlu Osman'ı zaten tanımaktadır ve 1943 derlemesine onun şöhretini bilerek gelmiş olmalıdır. Piçoğlu Osman'ın 1943 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı tarafından düzenlenen derlemelerde kayda geçirilmiş olması ve eldeki kaynaklı tek bilgi, bu çıkarımımızı şekillendirmiştir. Şimdilik elimizde yeterli veri olmadığı için bu konuyu başka çalışmalara bırakıyoruz.

3. Piçoğlu Osman söylediği türkülerini kendisi “şarkı” olarak adlandırmaktadır. Şarkı sözcüğünün pek çok anlamı olmakla birlikte günümüzde daha çok popüler müzikler için kullanılır. Ancak bu çalışmada eser sahibinin adlandırmasından hareketle şarkı adı ezgiyle söylenen “türkü” manasına karşılık gelmektedir. Bu çalışmada Piçoğlu Osman'ı bu türkünün kaynak kişisi olarak da değerlendirmekteyiz.

4. Bu görseller “Google” arama motorunda “Piçoğlu Osman” ve Giresun Üstünde Vapur Bağrıyor” anahtar sözcükleriyle detaylı taramalar yapılarak elde edilmiştir.

5. Piçoğlu Osman lakabından dolayı bir çeşit sansüre maruz kalmıştır. Seyfullah Çiçek “Kemençenin Ordinaryüsü Piçoğlu Osman” adlı çalışmasında bu konuyu ayrıntılarıyla anlatmaktadır (Ayrıca bk. 2008: 23-30).

6. Piçoğlu Osman'ın “Giresun Karşılması” adlı eseri için de aynı durum söz konusudur. Her ne kadar sanatçı Giresun Karşılması olarak anons yapmış olsa da türkü notaya ve arşive alınırken “Altını Bozdurayım” şeklinde kaydedilmiştir.

7. Bu görseller “Google” arama motorunda “Giresun Eşref Bey Şarkısı plağı” anahtar sözcüğüyle detaylı taramalar yapılarak elde edilmiştir.

8. Bundan sonraki göndermelerde yerel kaynaktan derlenen hikâye denilecektir.

9. Makalede gönderme yapılırken karışıklık olmaması için ulusal basından alınan haberler numaralandırılmıştır.

10. Bu seslendirme “Memleket Havaları” adlı programda TRT Müzik kanalından dinlenmiştir. Ayrıca türkünün Youtube kayıtları bulunmaktadır.

Kaynaklar

ALTINAY, F. R. (2000). *Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği Alanında Yapılan Bilimsel Çalışmalar*. İzmir: Ege Üniversitesi, Doktora Tezi.

ANONİM, (1934). “Giresun'daki Kanlı Cinayet”. *Milliyet*. 15 Teşrinisânî (Kasım) 1934. No: 3150, s. 2.

- ANONİM, (1934a). “Giresun’da Bir Hadise: Maktülün Akrabası Katili Öldürmek İstedi”. *Vakit*. 15 Teşrinisânî (Kasım) 1934. No: 6055, s. 6.
- ANONİM, (1934b). “Giresun’da Bir Cinayet”. *Vakit*. 21 İkinci Teşrin (Kasım) 1934. No: 6062, s. 6.
- ANONİM, (1934c). “İki Kanlı Vak’a: Giresun’da Bir Tacir Ortağını Öldürdü. Tevkif Edilen Katil De Hapisanede Vuruldu”. *Cumhuriyet*. 15 Teşrinisânî (Kasım) 1934. No: 3773, s. 3.
- BALCI, F. (2016). “Yılanların Öcü Örneğinde Gelenekten Diziye Aktarılan Türküler, (İlk On Dört Bölüm). *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*. 2, (1), s. 1-14.
- BAŞGÖZ, İ. (2008). *Türkü*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- COŞKUN-ELÇİ. A. (2008). “Tarihsel Gelişim Bağlamında Türk Halk Müziği Araştırmaları”. *Millî Folklor*. 20, (78), 37-54.
- ÇİÇEK, S. (2008). *Kemençenin Ordinaryüsü Piçoğlu Osman*. İstanbul: Melisa Matbaacılık.
- ERSOY, R. (2009). *Sözlü Tarih Folklor İlişkisi, Baraklar Örneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÖRKEM, İ. (2001). *Türk Edebiyatında Ağıtlar, Çukurova Ağıtları, Metin-İnceleme*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜNAY, H. (2014). “Giresun Üstünde Vapur Bağırıyor-(2). Yeşilgiresun. [Erişim: 15 Ağustos 2024. <https://www.yesilgiresun.com.tr/makale/4967500/hayrettin-gunay/giresun-ustunde-vapur-bagiyor2>].
- GÜNDOĞDU, M. (2014). *Mihr-i Kemençevî Piçoğlu Osman Efendi*. İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- GÜVEN, M. (2013). “Anadolu Ağıtlarının Türkleşme Süreci ve Üç Ağıt Örneği”. *Folklor/Edebiyat*. 19, (75), 117-128.
- KAYA, C. V. (2014). *Ankara Devlet Konservatuvarı’nın Halk Müziği Alan Araştırmaları Kataloğu*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KÖPRÜLÜ, M. F. (1999). *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- MİRZAOĞLU, F. G. (2015). *Halk Türküleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÖZDEMİR, M. (2018). “Piçoğlu Osman Gökçe”. TEİS (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü). [Erişim: 13 Temmuz 2024. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/picoglu-osman-gokce>].
- TAN, N. (1978). “Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki Yeri”. *Sivas Folkloru*. 6, (61), 3-5.
- URL-1. Odeon Türkiye. (2009). “Giresun Eşref Bey Şarkısı”. Odeon Yılları, Türk Halk Müziği Serisi. [Erişim: 16 Temmuz 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=FTss7x8i8co>].
- URL-2. (2018). “Zeynep Başkan Eşref Bey Türküsü”. TRT Müzik Memleket Havaları. [Erişim: 18 Temmuz 2024. <https://www.youtube.com>].
- URL-3. (2010). Eşref Bey Ağıtı –Giresun Üstünde– Şefik Oral. [Erişim: 18 Temmuz 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=Si9essrJUNw>].
- URL-4. (2024). İbrahim Can- Giresun Üstünde Vapur Bağırıyor. [Erişim: 28 Temmuz 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=O0Q7hBdih4M>].
- URL-5. (2021). Selda Bağcan- Giresun Üstünde. [Erişim: 29 Temmuz 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=5gkR4DwsIC8>].
- URL-6. (2016). İsmail Hakkı Demircioğlu- Eşref Bey Ağıtı. [Erişim 07 Ağustos 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=qcS6JL0fxKI>].
- YAKICI, A. (2013). *Halk Şiirinde Türkü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YÖNETKEN, H. B. (1963). “Acı Bir Ölüm: Sarısözen’i Kaybettik”. *Türk Folklor Araştırmaları*. 8, (163), 2979-2981.
- YÖNETKEN, H. B. (1991). *Derleme Notları-II*. İstanbul: Orkestra Yayınları.
- YÖNETKEN, H. B. (2006). *Derleme Notları-I*. Ankara: Sun Yayınevi.
- YÜKSEL, A. (2023). “Kemençe Sanatkârı Piçoğlu Osman”. Giresun Gündem Gazetesi. [Erişim: 26 Ağustos 2024. <https://www.giresungundem.com/kemence-sanatkari-picoglu-osman/>].

YÜKSEL, İ. (2015). “Eşref Bey Türküsünün Hikâyesini Biliyor Muydunuz?”. Giresunblog. [Erişim: 18 Temmuz 2024. <https://giresunblog.com/eşref-bey-türküsünün-hikayesini-biliyor-muydunuz-b71f841fa431>].

Ek-1. Gazete Kupürleri.

<p>İki kanlı vak'a Giresunda bir tacir ortogını öldürdü</p> <p>Tevakif edilen katil de hastahane de vurdü</p> <p>Giresun, 14 (Hıusuf) — Burada bir tacir, iki kanlı vak'a meydana getirdi. Bir gencin ölümü ile neticelenen hadise şu suretle cereyan etmiştir: Dahis genc ölmek üzere rağmen piyasada oldukça zengin ve iyi bir mevki sahibi olan Gedikli zade Efref ve Yusuf zade Hakkı Beyler etrafında kileri gıptaya düşürecek kadar temiz ve ciddi iki dosttuhar. Bunlar gence gündüz bir anda bulmak ve görmek mümkündür. Bir kaba-hatleri vardır, o da her iki de muntazaman akşamcındılar, hem de iyice içmek suretiyle akşam-cılık.</p> <p>Dün gece berrimut iki arkadaş Mehmet efendi lokantasına gidip gece yarısına kadar sükketle vakalarını içip yemelerini lokantadan çıktılar, kendi yazarhanelerine gittiler. Bu sırada bir silih sesine kongan devriye Efrefi yerde kanlar içinde inlerken buluyor. Hakkı efendi de buluyor.</p> <p>Hastahaneye kaldırılan Efref Bey iki üç saat kadar yasadıktan sonra ölüyor. Ölmeden evvel hastahane fidesinde Hakkı efendi tarafından vurdulduğuna söyleniyor, şiddetli katil sebebi belli değildir. Müdârimin mülki hadiseye el koymuyor. Meselede bir kanlı parmağı olduğu rivayet edil-yor.</p> <p>Cumhuriyet (15 Kasım 1934)</p>	<p>Giresunda bir cinayet</p> <p>Giresun, (Hıusuf) — Bugün şehrimizde feci bir cinayet olmuştur. Bir gencin ölümü ile neticelenen hadise şu suretle cereyan etmiştir: Dahis genc ölmek üzere rağmen piyasada oldukça zengin ve iyi bir mevki sahibi olan Gedikli zade Efref ve Yusuf zade Hakkı Beyler etrafında kileri gıptaya düşürecek kadar temiz ve ciddi iki dosttuhar. Bunlar gence gündüz bir anda bulmak ve görmek mümkündür. Bir kaba-hatleri vardır, o da her iki de muntazaman akşamcındılar, hem de iyice içmek suretiyle akşam-cılık.</p> <p>Dün gece berrimut iki arkadaş Mehmet efendi lokantasına gidip gece yarısına kadar sükketle vakalarını içip yemelerini lokantadan çıktılar, kendi yazarhanelerine gittiler. Bu sırada bir silih sesine kongan devriye Efrefi yerde kanlar içinde inlerken buluyor. Hakkı efendi de buluyor.</p> <p>Hastahaneye kaldırılan Efref Bey iki üç saat kadar yasadıktan sonra ölüyor. Ölmeden evvel hastahane fidesinde Hakkı efendi tarafından vurdulduğuna söyleniyor, şiddetli katil sebebi belli değildir. Müdârimin mülki hadiseye el koymuyor. Meselede bir kanlı parmağı olduğu rivayet edil-yor.</p> <p>Vakit (21 Kasım 1934)</p>	<p>Cifte cinayet</p> <p>Giresunda bir tacir ortogını öldürdü, kendisi de hapishaneye girerken yaralandı</p> <p>Giresun 15 (Hıusuf) — Giresunda fındık alışverişi yapan Yusufzade Hakkı ve Gedik Alizade Efref bey isimlerinde iki ortak evvelki gün bir anlaşamamazlık yüzünden kavga etmişlerdir. Kavga da Yusufzade Hakkı bey tabanca ile Efref beyi ağır yaralamış ve biraz sonra yaralı ölmüştür. Cinayetten sonra katil Hakkı bey yakalanıp istintakı yapılmış ve hapishaneye götürülmüştür. Hakkı bey hapishanenin demir kapısından girerken içeride bulduktan maktul Efref beyin akrabasından Ahmet isiminde bir mahkum birdenbire Hakkının üzerine atılmış ve bıçakla üç yerinden tehlikeli yaralamıştır. Hakkı hastahaneye götürülmüş, bu cifte cinayet etrafında adliye tahkikatı başlamıştır.</p> <p>Akşam (15 Kasım 1934)</p>	<p>Giresunda işitilmiş bir çifte cinayet oldu</p> <p>Giresun, 15 (A.A.) — Orta-iki fındık tüccarı arasında zabıtaca anlaşılmıyan bir sebepten dolayı tüyler ürpertici bir cinayet oldu. Yusuf zade Hakkı Bey Gedik Ali zade Şeref Beyi tabanca ile vurarak ağır surette yaraladı. Şeref Bey bir saat sonra hastahane nede can verdi. Katil hapishaneye götürüldüğü sırada kapıdan girer girmez öldürülen Şeref Beyin yakın akrabalarından yedi seneye mahkûm Ahmet, katil Hakkıyı ağır surette yaraladı. Ağır yaralı katil hastahaneye kaldırıldı. Tahkikat devam ediyor.</p> <p>Hakimiyet Miliye (16 Kasım 1934)</p>	<p>Giresunda bir hadise</p> <p>Maktulün akrabası katili öldürmek istedi</p> <p>Giresun, 14 (Hıusuf) — Şehrimizin tanınmış fındık tüccarlarından Gedik Ali oğlu Efref Bey, ortığı Hakkı Bey tarafından öldürülmüştü. Bugün hapishaneye gönderilen Hakkı Bey, yolda, maktul Efref beyin akrabalarından bir genç tarafından üç yerinden vurulmuştu. Yaralı hastahaneye kaldırılmış, gece yakalanmıştır.</p> <p>Vakit (15 Kasım 1934)</p>
---	---	---	---	---